

1857

Բն զգիւական խորհրդանույնն Բարեբաւականն
Հիմնաբնութիւնն Համար ուղէք մը զնկու. վաղ

ըրա՞ծ խորհուրդները ժողովրդեան մէջ մեծ խառն-
վածիւմ են առկայ պատճառ տուին Աս խոր-
հուրդներուն ներքայ եղող ժողովրդեան բազմ-
աթիւները միշտ շատ բաղմունքի են: Բայց Սոցի-
ալ Զինն որ օրն որ առ օրնս պիտի որ յո-
գուածներուն վրայ բուռնաբար ինչ որ պիտի
լար, ժողովարանին ամեն վերապահները չափէն
աւելի լեցուած էին: Զախակողմեան պատգամա-
ւորը ամենայն սաստիկութեամբ առ օրնս Տաս-
տատուելուն դէմ էր դնէին: (որովհետեւ ասիկայ
եկեղեցականաց շատ նպատակաւոր էր) Երկայն ա-
մեն վիճելէն ետեւ, իրենց մէջէն յար. Իրէր
բարձր ձայնով աշխարհմաններուն դէմ պոռայ:
Տեւաբը, զուր խորհուրդներն առջեւ կատարել-
գործին մը կը խաղար: Եւ ճակատագիր աս խոս-
քին դէմ սկսան սաստիկութեամբ պատասխանել:
Եւ մի եւ նոյն Ժամանակ ներքայ գանձող ժո-
ղովրդեան մէջ ալ զբոսութիւն են աղմուկ մը
ստեղծելու սկսաւ, որոնք արաքաց կարգի աղա-
ղակներով ձախակողմեանց խոսքին իրենց հաճա-
թիւնը կը յայտնէին: Ժողովքին պահերէն Տոն
դանուող պահապան զօրքին հրամայեց որ ժող-
վարդը խորհրդակցեցէ զուր հանէ, որուն վրայ
աղաղակն աւելի եւս սաստիկացաւ: Ան ասին
գահերէն իրարմը ձայնով ծանոց որ ալ ժողովքն
յատաջ տանիլը կարելի չէ. առ միջոցս զնուոր-
ները մեծ դժուարութեամբ ժողովուրդը շէնքէն
դուրս հանեցին: Քառորդ մ'իւրորդ խորհուրդը
նորէն սկսաւ. եւ վերջապէս օրինաց նոյն յոգու-
ածները 41 քուէի դէմ 61 քուէով ընդունուե-
ցաւ:

Աս միջոցս խորհրդանոցին առջեւ 1000—1500
հոգեւոյ շատ ժողովուած էին, լրա մեծի մասին
պատասխան մտախիւ. երբ որ ժողովքը լինցաւ,
եւ ներքայ գանձող գեւորաններն սկսան դուրս
ելլել, քահանայապետական նախկին ժողովրդէն
Հայկուն քահանայ պատգամաւորը կործակելով,
որն որ իրենց սաստիկ տունը է, սուղելու եւ
նորը ընելու ձայներով ընդունուեցաւ, որուն
վրայ նախկին ստիպուեցաւ. նորէն ներս քա-
շտիլ: Աս խառնվածիւմ պատճառաւ նոյն իրի-
կան Պրիւսիի զորքը զարմանքներու մէջ կենդ-
անայած մնաց:

Երկրորդ օրը նորէն 3000—4000 հոգի խոր-
հրդանոցին առջեւ հրապարակ ժողովուեցան եւ
ստապիկ աղմուկ մը հանեցին. անկէ ճիստունայ
վանքին ա. զարդոցն առջեւ դացին եւ շէնքին
պատգամաւորան մէկ մասը կործակեցին: Ասոր
վրայ քաղաքապետը յայտարարութիւն մը հանե-
լով՝ ժողովրդեան բողոքն ինքեան մէկտեղ ժող-
վուին արդիւնք, ծանուցանելով որ ելիէ առ հրա-
մանը չարհուի, ինքն ալ կը ստիպուի քաղքին
կառավարութիւնը զնուորանաց յանձնել: Նոյն
իրիկուն տախկանութիւնը շատ խառնաբալներ
բունեց լանտարիկեց, որոնց վրայ դատաւարանական
քննութիւն մը պիտի ըլլայ:

Ամայն 20ին դաւաճաններն նոր զօրք գաղով
պիւստիկ պահապան զորքն աւելցաւ: Ընդ իրի-
կունը խառնաբալն իր ամուսնան պաշտան Պրիւ-
սիէ եկած էր ու պաշտանէն խորհուրդ մ'ընե-
լով՝ որոշեց որ առ այժմ խորհրդանոցը գո-
րակ, մինչեւ որ ժողովուրդը նորէն խառնաբա-
լն իրիկունը զօրքը քաղքին հրապարակները
բունեւ էր, եւ ինչպէս ժողովուրդը նորէն բազմ-
աթիւներով ժողովուելու սկսաւ, բայց ամենեւին
աղմուկ մը չհանեց եւ կամոց կամոց յարկուեցաւ:

Աս խառնվածիւմ ինքն ինքն ինչ որ քառ-
աթիւն քաղաքներու մէջ ալ, եւ պիտաւորաբար
Ընդվերիիւ եւ Կենդ, պատահեցան: Ինչպէս
եւ ամենայն սկիզբն ամեն տեղ խառնաբալն էր,
ի վերջ պար ամենայն լծակաւորն ապահովու-
թեան համար բողոքային զօրաց կրկու դուռ-
ուն հրաման իրիկեց որ ժողովին, որոնք Պրիւ-
սիի մէջ պիտի կենան: Հիմայ Պրիւսիի եւ իր
չորանակներուն մէջ 12,000 զօրք կը գտնուի:

Վաղըտեան պարտիկը Պրիւսիի գեղ. բերուն
պատճառաւ մեծ հոգի մէջ ինկաւ, եւ իր նոյն

քաղքին մէջ կեցող դեպքներն հրաման իրիկեց,
որ բեղիկեան կառավարութիւնն յորդորէ շա-
տով եւ աղաւ կերպով խառնվածիւմները դա-
դրեցնելու, եւ միանգամայն անոր ծանուցանե-
րը Գաղղիա պատրաստ է հարկաւոր եղած մա-
մանակը դուռը մը զօրք իր տրամադրութեան
տակ ձգելու:

ՅԵՆՈՒՆԵՐՈՒ

Այս օրը ամայն 28ին Հաւնեղայնի ստորերկրայ
երկաթուղւոյ ճամբան, որն որ դեռ շինուելու
վրայ էր, վրէժով մէջն բազմաթիւ դորձաւոր-
ները ներսը մնացին, սրնայ աղաւտութեան համար
հիմայ մեծ վտանգ կ'աշխատուի: Դամբուն բե-
րանը դարբին մը կը դորձէր. առոր վտարանին
կրակէն գեւ կէս շինուած կամարը բունդ փայ-
տերը բունդեցան եւ ամբողջ կամարը վար ինկաւ
ու Դամբուն բերանը քոցեց: Մինչեւ հիմայ ե-
ղած քանքով քիչ դորձաւոր կըցաւ աղաւտիլ, քա-
նի մ'ալ մեռելն էր դարս հանուեցան: Իրենց բե-
կերներուն օգնութեամբ զօրքը դորձաւորներէն
մինչեւ հիմայ 200 հոգի մարտը դուրս բերուե-
ցան, որովհետեւ ճամբան շատ խորունկ ըլլալով
մէջն ու գոռաւաւ կը բանի: Ենեքին մէջ մնա-
ցողներուն թիւը 60—70 հոգեւոյ շատ է:

ՍՍՍԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ կը գրեն: Քաղքին ե-
րեւելի սեղանաւորներն եւ դրամաւորները բար-
ձրապատի. Իւլիա փաշային պալատը կանուե-
ցան, ուր իրենց ծանուցուեցաւ որ օտանուան-
անդիւիական դրամաւորներն հաստատութիւնը պա-
րտիկ ելած է, եւ ինչ բարձրագոյն դասը կը
բաղձայ որ իր հայտատիներուն տաղովը նոր դրա-
մանըան մը կաղնուի, որուն նաեւ օտար տէրու-
թեանը դրամաւորները կարող ըլլան մանակից
ըլլալ: Այդպէս օտարաբար յոտակալիւ-
նելը, մանաւոր ժողովքի մը պիտի յանձնուի
որ քննէ, եւ անկէ ետքը Պուսն ալ իր հաւա-
նութիւնը պիտի ստիպուի:

— Այս Եւրոպայի սուլթանը գաղղիական Պոլսում
քիւր շինած նոր հիւանդանոցին, սրն որ Գաղ-
ղիայի բանակին թող տուած խրճիթներուն զնու-
ղը կը շինուի, 250,000 դահեկան պարգեւեց:
Նոյնպէս Իւլիա փաշան առ բարեկարգութեան հիմ-
նարկութեան համար 15,000 դահեկան տուաւ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԳՈՂԳՆԱԿԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԵՒ ԻՐ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՈՒՆԱՐԱՆԻ ԵՐԵՎ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԲՈՒՆԱՐԱՆԻ ԵՐԵՎ

ՊԱՏԻՊԱՆՔՆԵՐ

(Դահեկի կողմն լծող ասէն Ետքը Հաւնեղայն
կողմն հանդիպեցան, ուր որպէս զի ցամաք
ելլին եւ կողմն ներսի կողմը պարսին, տախ-
պուեցան իրիկն նոյն կողմն բարեւելու ձեւ մը,
գրիէն մինչեւ կէս մէջքինն մերկանայ: Պուգ
առ կողմն Օրէէ լծակաւորին որուն հետ նոյն
տեղեւոյն տոգորութեան համաձայն իրիկն բարե-
կամութեան նշան, անունին փոխած էին, Անդ-
ղիայի արձախ ստակ եւ կրկու հատ ալ անագի
թիթեղ, որոնց մէկուն վրայ իր անունը իսկ մի-
սին վրայ ալ իրեն նուէին անունը գրուեալ էր,
պարգեւ տուաւ:

Հաւնեղայնէն ալ ճամբայ ելելով Ուլիա
համար. հաս շատ անուանեալ տեսան բոտ ամե-
նային Հաւնեղայն տեսաններուն նման, զորոնք
Գուբուն Աստ-ձոյ Գուբուններ: Պաշտա օրն-
տուներուն մէջն ինքն ինքն շատ հետաքրքիր
ըլլալով, ստուակի մը բերին մէկ ծակէն ձեռքը

մէջն երկնաց, եւ հոն շատ լսութեամբ մէջ փախ-
ված Ե օրը կ'ըլլային ինքեան ինչ որ շոշափեց,
բայց փախվածիւմ մէջն չլիցաւ. ինքնայ, ինչու
որ Հնդկներն առ քննութեան շատ մեծ ահա-
ճութիւն կը ցուցնէին: Աս անուանեալներն մեծ
մէջ շարք Ե օրը կ'ըլլային ինքեան ծառակաւոր
կաղապար մը կար, որուն քով չորս հաւ մար-
դաւ գանգեր կային: Գուբուն իրենց իմացուց որ
Ուլիա Ետքը Պաշտապար կողմն իրենց տակը նստ-
ած էին, եւ ան դանդաղ ալ, որոնք որ Պաշտ-
պարացող զնուորաններն բարեխան էր, իրենցմէ
աւար ասած էին:

Դամբանին շարունակելով Պաշտա համար,
ուր որ Գուգ անուան տեսան տեսնելի գնեց:
Տեղացիները շատ սիրով ընդունեցան, պիւ-
պէս որ լծէ ալք եւ լծէ կանաչ բաղմունքներ
իրենց չորս դին կը ժողովէին. որպէս զի անոնց
ճառարանին մը մատուցանէ, նեղ ճամբաներու
մէջ բողոքութիւնն իրենց ճամբայ բունալու համար
մէկ կարգ կը շարունակ, իսկ պիտի տակը ուր
որ լուս աղաւ քաղելու գոռաւորն էր, զիրենց կր-
նախին տուած կը տանէին: Աս կողմներուն այցե-
լութիւնները Ե շարունակ չափ անուանին, եւ որով-
հետեւ Ուլիա Ետք, Օրհա, Պաշտապար, Հաւա-
հեղին, Գուգարի եւ Գաւալու կողմները մէկմէկու
շատ մերձ էին, Գուգ զատուր ամենքը մէկ տեղ
Ընկերութեան կ'ըլլէ: Եւ կողմեցող հետ
տեսարանը բոլոր տեսնին Գուգարան մեծ օդու-
թիւն գտան, որն որ իր նոր բարեկամներուն զ-
բաւութեան վրայ աղապար կարգի կը պարձնէր:

(Դոտասի Սին Օրհա համար կ'ըլլայ 13ին ՕՏԵԼԵՐՈՒ
կողմն Գուգարան կողմն գտան, ուր որ կ'ուղեին
ցամաք ելլել, բայց տեղացիներն պիտի լծնան-
թիւն ցուցնէին, որ Գուգ անուան պատգամ հա-
մարեցաւ նոյն դիտաւորութիւնը լծողը եւ ճամ-
բանին դէպ ի հարաւ շարունակել, որպէսզի (նոյն
տեսնուան դեռ յուսացուած) հարաւային ցամաք
եկելը գտնէ: Նոյն ամայն 25ին իրենց Ընդվերի
ճամբայ կ'ըլլէ օրինուն տարեկարձը կատարեցին,
իսկ 30ին դիտաւոր ասալ մը տեսան, եւ անմի-
ջապէս Գուգարան սկսաւ աղաղակել ինչ տակա
Ուլիա Ետքը համար շատ դժուար շոշա մըն
է, ինչու որ Պաշտապար նոյն դիտաւոր տե-
սաններն պէս անայ վրայ պիտի յարձակէին եւ
իսկան մը վրայ պիտի վախկնան:

Գուգ միտքը դրած ըլլալով որ Բարեկամայ
զիտան վրայէն Անդղիայ դառնայ, որով աշխարհ-
քին բողոքները դարձած կ'ըլլայ, Կնախաբար
նաւը խաղաղութեան ծովուն հարաւային ուղի մտնան
կողմը դէպ ի նոր Զեւանդիա կողմն ուղղել տու-
աւ: Հոկանները Սին կրկին մը գտան, որն որ
անշուշտ նոր Զեւանդիայի մէկ մասը պիտի ըլ-
լար. հոս ծոցի մը մէջ պարկի գետի մը բերին
մաւ Երկաթ նետակցին: Գուգ քանի մը հոգի հետ
առած մակընթաց ցամաք ելաւ եւ մակընթաց քով
չորս պահապան զննելն ետեւ. ինքն սկսաւ գեղ
ի դաշտը յատարանայ: Քիչ մ'իւրորդ չորս Հնդկ
երկայն երկայններով զննաւորած մակընթաց վրայ
յարձակեցան, որպէսզի անոր տիրեն, լծակաւ
նաեւ զիրենք տեսնելով մակընթաց պահապաննե-
րուն իմացուցին եւ անոնք ուլ մակընթաց գետին
ընթացիկ լծող տարով սկսան փախչել, բայց
Հնդկներն իրենց դորձաւոր ինքնները յատալ
ամենելով հարկ եղաւ որ օրէ մէջ հրապարակ
պարսին: Հնդկները գեւ առ ցնուեց զօրա-
թիւնը չգիտնալով մէկէն զարմացած անշուշտ մնա-
ցին, բայց կարէն նորէն իրենց բանը յատալ
տարին: Երկրորդ հարաւած մըն ալ գործեալ օրի
մէջ իրենց վրայ ամենեւին աղաղակութիւն չորսաւ,
եւ իրենցմէ մէկն արդէն իր նիզակը նստին խո-
թելու վրայ էր երրորդ կարգը հարաւած մը զոնի
մտած դեպի պառկեցուց: Գուգ հրապարակ ձոյ-
նը լծելով եղբոր դարձաւ եւ եղածներն իմա-
նալով հոգի համարեցաւ զամբը լծողը, ուր
որ Հնդկներու բաղմունքին մը ժողովուած մի-
շն. երկրորդ աստուծ ժողովը ընելու վրայ էին:
Երկրորդ օրը նորէն ցամաք ելան որ իրենց հետ

առաջադրու ընկալ երկրորդ փորձ մըն ալ ընեն. գուրբուն իր լեզուաւոր, որոն որ իրենք ալ աղէկ էր հասկնալոյն, սկսաւ գրելոյն յորդորել, բայց օրու մը չունեցաւ, եւ իրենց պատասխանն ուրիշ բան չէր բաց կէտէ խնամութեան ձեւեր: Ասանցմէ մէկը յանգստեցաւ նաեւ երկու ընկեր ալ հետն առած ծածորդներուն միմեկնաւ եւ քիչ մ'առնէն առաջադրու ընկէն ետեւ մէկէն կրիւնին հրացանը յափշտակեց եւ սկսաւ նոյնն իրեն. յաջմանակ իր գլխուն վրայ դարձնել, որով իր միւս ընկերներն ալ աւելի համարձակութիւն ստացան: Գնդակի հարուած մը զինքը մեռած գետնը պառկեցնելով մնայած երկու շնորհներով եւ ուրիշ 30 հոգեով կուէ մը սկսաւ, բայց հրացանի հարուած մ'իբրեւնցմէ քանի մը հոգի միւրաւորելով զիրենք ստիպեց որ գետնէն անդին անցնին: Ճամբորդներն առնց հետ առաւուրս ընկէն յաւաճատած երբոր ծոցէն գորս կ'երկէին, շնորհաց երկու նաւերուն հանդիպեցան, որոնցմէ պարկեր թիւփարելով կրցաւ փախել, իսկ մեծն, ինկէն եւ առաքատները ժողովելով եւ թիւփարելով ուղիք ինքն ալ փախել, բայց զիրենք ուշ տեսած ըլլալով չկրցաւ, եւ երբոր Գուրբուն հրացանը շնորհաւորելով հրացան մը պարպուցաւ, մն առնէն ստիպուեցաւ կենալ, բայց յարձակման պատրաստուելով: Դաւին մէջ 7 հոգի միայն կային, որոնց զէնքերն էին նաւին թիւփարելը, քարեր եւ ուրիշ ասանկ քանի մը յարձակողական զէնքեր: Ճամբորդներն իրենք զիրենք պաշտպանելու համար ստիպուեցան առնց փայլ կրակ ընել, որով չորսը մեռան. իսկ մնացած երկը ծով նետուեցան եւ սկսան լողալով փախել, եւ անհասարակ կատաղութեամբ իրենց կուէր յառաջ տարին մինչեւ որ վերջապէս ձեռք ինկան: Երբոր տա խեղճ պատանիները բռնուած նաւ բերուեցան, կարծելով թէ անփնայեւ մահ հասն մէջն պիտի ընկան, ահով դողով եւ ընկի վրայ զեփեմն ինկան: Բայց չուա մ'իբրեւնց զգեստ հագցուցին եւ առջեւին կերակուր դրին. Գուրբուն ալ զիրենք պնդեւ միմեկար, որ փախելինն ուրախութեան դասնալով սկսան երգել: Երբորդ օրն աս պատանիները ցամաք հանկեցին յաւաքով որ անոնց ձեռքով տեղադրուց հետ կրքունան ընտանութիւն մ'ընել. նոյն երկիրն անոնց խնամակար իրկին ըլլալով իրենց աս վերջին փորձն ալ պարագի էլաւ: Ուստի եւ իրենց հարկաւոր պաշտին ալ չգտնելով նոյն ծողը Ալեքսանդրէն ծոց անտանեցին, եւ անկից հեռացան: Ետեւեւեւ նոյն երկր պատանիներն, որոնք որ իրենց հայրենիքը հասած էին, յորդորուած, շատ շնորհներ իրենց նաւ մտնեցան, բայց ասանցմէ մէկու մը հետ երկրն ասան իրաւեանութիւն ընելը գրեթէ անկարելի էր: Զնաւորուած ճակիներու զնգեր մեծ ծառակուրներու մէջ ժողոված առաւուրս ընկալ պատրաստաւ: Դեւաւաւորին կը մերձենային, բայց միտքերն նոյնն աւարել էր. երբեմն երբեմն անհրաժեշտ հարկ կ'ըլլար անոնց վրայ կրակ ընել: Ինչպէս անգամ մը ճամբան մկորտներու հանդիպելով իրենցմէ ձուկ գետնու ասանին ասոնք Գուրբունի Գաւեղոս տղան յափշտակեցին եւ իրենց ծառակուրին մէջ տան՝ սկսան փախել: Ասանց աւարը ձեռքերն անկալ, համար հարկ կրաւ որ կրակ ընեն, որով մէկը մեռաւ, եւ մեկայնեցն ալ շիթթութեան մէջ ինքնալով Գաւեղոս կրցաւ ծովը նետուել եւ լողալով պրկել: Աս տեղս, որն որ հրուանդան մըն էր քննաւորէր՝ այսինքն Գուրբունի անտան նեցին: Կռովեցիրքն քանի ճամբանին յառաջ տանելով մեծ ծառակուրի մը հանդիպեցան, որն որ իրենց վրայ սկսաւ յարձակել: Աս ծառակուրն, որ իրենց մինչեւ նոյն ասան տեսաներնէն ամենէն մեծն էր, 68 1/2 ոտք երկայնութիւն, 5 ոտք լայնութիւն եւ 3 1/2 ոտք խորութիւն անէր: Աս պատերազմող աղջիկ կուէր տեսնելու բան է. ասոնք զեւ կուէ կուէ չսկսած քաջաբերութիւն ստանալու համար զարհուրելի ձեւեր կ'ընէին, աչքերն կը դարձնէին, արտաւանդներն վեր կը

բարձրացնէին, լեզուին դուրս կը հանէն անտնկ որ զարհուրելի կերպարանք մը կ'ունենան. ետքէն կը սկսին պատերազմել երգն երգել, որն որ երկրն եւ տիրու հառաւանդով մը կը ըմբայ: Աս երգին կանգաւ ալ կ'ընկերանան նոյն ձեւերն իրենք ալ ընելով: Գրգուելու համար հասարակութիւն հետեւալ խաբը կը գործածեն. Զարմախ ձորմախ, հոգի հոգի քաջաւ քաջաւ օհ: որն որ կը նշանակէ "Յառաջ գացէր յառաջ գացէր, եւ մեր բաղու-բաղուով զամենքն ալ կը սպաննէր": Բաղու-բաղու, որն որ իրենց մէկ զէնքն է, կանաչագոյն թափանցիկ քարէ շինուած է, կրակի թիւփի ձեւ ունի սուր բերանով եւ կարծկով. աս զէնքը մտանց պատերազմելու կը ծառայէ եւ պնդեւ դարուոր է որ կրնայ մէկ հարուածով մարդու գլուխ մը ջախջախել: Անկից զատ ունին նաեւ մէկ ոտք երկայնութեամբ նոյն պէս քարէ շինուած սեռակ մը կացին, երկայն նիւթակ է. շարք 5 ոտք երկայնութեամբ պաւապան մը, որն որ մեր գեղարդներուն ձեւն ունի: Աս ժամանակներս Էնկուրտուր գրեթէ յամալքէն քիչ մը հեռու երեցաւ, բայց Գուրբուն յաջողութեամբն ու ճարպութեամբը վտանգէն աղաւտեցաւ: Նոյնմիտքն մին Գուրբունին հետ հարկաւոր պարկերնէն տուած յամուրք էլաւ, որ ուրիշ փայլածութիւն արեւակն վրայէն անցնելով զնէ, որն որ ուղեւորուն պէս կատարուեցաւ: Գնեկանմիտքն Էնկուրտուր Գուրբունի մօտ, նոյն ասան հոգի հանգարտութիւն մըն է տիրեց, եւ Էնկուրտուր ցամաքին սննդաւ մտնեցաւ, որ ինկուտուր միշտ ալեւաց խոտորներն ձայնը կար, ի վերայ այս ամենայնի անկողնի կ'ընկէր կրքունային իրենց հետ խախել: Մոտիկը վար ինկուցին որ նաւին աւազը դարձնէին, թէպէտեւ կորստնէն աղաւտելու յոյս ունեցող չէր: Բայց նոյն ժամանակը ցամաքէն ինկէին. հոգ մը ինկաւ սկրսկելով՝ զիրենք աս փառնաւոր գիրքէն աղաւտեց: Նոյն ամիսն 30ին երկիր մը տեսան, որոն որ Վանախէմէն երկրն Գուրբուն հրաւանդանը կարծեցին, եւ 1770ին Յունուարի 14ին Եւրոպի թուրքուհին նկուղին մէջ հանգստ խորչի մը մէջ երկաթ նետեցին, որպէս զի նաւերն նորոգեն: Աս ուղեւորով ձիւ մեծ բազմութիւն մը բռնեցին, մէկ անգամով միայն գրեթէ 3 կենդանոր: Անոնք ջրի ընտիր աղբիւր մըն ալ գտան: Երկրն մէջերը գննած ժամանակներն շնորհներու ընտանիք մըն ալ գտան, եւ բացառաւ նշաններով իմայան որ ասոնք մարդու միւս ուտելու սովորութիւն ունին, բայց աս նիւթիս նկատմամբ երկրորդ ճամբորդութեան մէջ աւելի արդեաւ անկեղծութիւն պիտի ունենանք: Գուրբուն յարմար տեղ մ'ընտրելով յիշ մը կանգնեց եւ վրան Էնկուրտուր աղաւտեցին Գուրբուն կախեց, եւ անունն ալ ի պախի իրենց թագուհին Եւրոպիի ծոց անտանեց: Աս հանգստութեան ներկայ գտնուող Էնկուրտուրն իր զրամ եւ որածուր գամ պարզեւեցին, եւ թողութեան կենացը համար քանի մը զինուոր չէր պարպելէն ետեւ, պարագայ չէր որ զինքն բերուց Էնկուրտուր պարգեւեցին, որն որ արտաքայ կարգի ուրախութիւն ցուցուց:

ՊԵՐՏԻՆ ԶԵՆՆԱԼՈՒՄԷՆ

— ՆԱԽԵՐԵԱՅԵԱՆ —

ՈՐՈՐԴՈՐԵԱՆՑ ՊԵՐՏԻՆԻԹԻՆԻ Բ. ԱԹԻԹԻՆԻ ՈՐՈՐ

Կորթն Գուրբունի անխառնաւոր ընթերցում:

Ա երկրն ժամանակներս անտանի կըլած է Կորտուն Գուրբունի իր Ափրիկէի հարաւային կողմերն ըրած փառնաւոր որսերովն, եւ զինուորապետ իր առիւծներու զէնք ըրած արշաւանքներովն, որոնցմէ շատերն իր հրացանի գնդակներէն սպաննուեցան, եւ աս արաւմատա իրեն Էնկուրտուր անունը տրուեցաւ: Եւ Ափրիկէի բնակչաց մէջ մեծ յարգ ու համարում ստացաւ: Կորտուն ծննդեամբ Ափրիկացի էր, եւ իր սպայութեանն որսորդութեան արաւաքը կորդի բաղձնը մ'ունէր: Աս որսի տեղն աւաքորդից իրեն նաեւ կենդանաբանութեամբ

թեան հաւաք ըլլալու օրն որ իր հասակին հետ մեծցաւ, եւ իր հայրենիաց մէջ քանուած անտաններն սկսան իրեն բաղձանքն յաղկեցնելու շատ նուագ երեւալ. ուստի միտքը դրաւ որ գաղանալաւ երկիր մ'երթայ եւ հոն իր որսերն ու կենդանաբանական քննութիւններն յառաջ տանի: Աս մտքը 1839ին նաւ մտաւ Էնկուրտուն երթալու եւ հոն անգղիական ծխաւորաց զննի մէջ ծառայելու: Աս սկսաւ ժողով իր բնակարանէն կան թանգարանին նիւթերն, որոնք ետքն Ափրիկէի հարաւային կողմերը ժողոված անհարաւ նիւթերովը ծոխաղան, եւ հիմայ Էնկուրտուն բերուած ու հրապարակաւ դրուած են: Բայց Էնկուրտունի օրն իր առողջութեան սկսաւ վնասել, եւ հարկ կըլաւ որ նորէն իր հայրենիքը գտնայ, ուր քիչ մը ժամանակ մնալէն ետեւ Գուրբունայ հրաւանդանը նաւորկեց եւ անկէ սկսաւ իր նշանաւոր որսորդութիւններն: Այն բանէ յառաջ պնդեցի մէկը փնտռեց որ նոյն կողմերուն քիչ մը անդեկութիւն ունենայ, եւ կարող ըլլայ իրեն տառապանքներն ընել, եւ Գուրբուն անունով մարդ մը գտաւ որ քաղքէ քաղք պտտող փերկաւի մըն էր եւ Ափրիկէին հարաւային կողմէն մեծ մասը պտտած ըլլալով ամեն կողմ աղէկ գիտէր: Կորտուն ասիկայ իր քաջ աննկէն ետեւ, առաջին հոգն եղաւ մէկ կուրք մը շինել տալ փոքր լաթով մը ծածկուած, որն որ իր բնակարանը եւ իր բնակարանական ժողովածոյնը պահարանը պիտի ըլլար: Բայց քիչ մ'եղան աս կառքը պարկի պարով հարկ կըլաւ ուրիշ երկու հատ ալ շինել տալ: 1842ին Էնկուրտունի 23ին սկսեց Կորտուն իր որսերն սկսիլ, ուստի մէկ անգլիացի եւ 3 Էնկուրտունի հասակ հետն առած իր կառքով ճամբայ էլաւ: Նոյն օրը չուս դաղանաբանական անապատ մը հասաւ, ուր Կորտուն պարկի լծակի մը մօտ փոս մը փորեց եւ մէկ ծառայով անոր մէջ մտաւ որ հարկուեցաւ: Զաղի թէ արեւը մտած էր, սեւ ռեզեզիւր մը լինի մտնեցաւ ջուր խմելու համար. Կորտուն եւ իր ծառան ասոր վրայ երկու հրացան պարպեցին, բայց Գուրբունին հաղիւ անտանըն հաստ կաշիէն անցան եւ զանիկայ ինկէն մը վերաւորեցին: Աս Էնկուրտունի երկաթէն ետեւ ուրիշ երկու ձեռք մակ եւ երկու սեւ անգլիացիները ջուր խմելու եկան. ասանցմէ ամենէն Էնկուրտունի Կորտուն եւ իր ծառային հրացանովը պարկուեցաւ եւ 400 քայլ անդ եւ երկաթէն ետեւ մեծած գետնէն ինկաւ: Նոյնպէս երկու ուրիշ Էնկուրտունի ալ, որոնք ջրի եկած էին, զարնուեցան եւ սպաննուեցան: Կորտուն այսպիսի նոյն իրիկուան համար բաւական համարելով, իր կառքը դարձաւ որ հանգչիւ երկրորդ օրն իր մարդիկներն սպաննուած Էնկուրտունի բուն երկուրը մէկդի տարին, բայց Կորտունին իրեն գրեթէ անանցմէ երրորդն իր անգլի թող տուին, որովհետեւ ասիկայ բաց տեղ մ'առիւծապանին դարան մտած փոսին բաւ ամենայնի դիմանալու ըլլալով, կը յաւար որ առիւծներն անոր դին ուտելու կուէ: Գան եւ կրնան գիրաւ սպաննուիլ: Աս պատճառաւ երկրորդ գիրքն ալ Կորտուն 3 ընկերով նոյն փոսին մէջ անցուց եւ իր որսի շնորհէն երկու զորաւորներն ալ հետն առաւ, որպէս զի, եթէ ասիւծ մը վերաւորուելու եւ փախելու ըլլայ, անոնց ձեռքովը կարող ըլլայ գտնել: Արեւն արդէն մտած էր եւ անոր լուսոյ անդ լուսինն իր աղաւ լոյսը կը տարածէր երբ որ միւր որսորդի սպաննուած Էնկուրտունի մասերն անտանոց բազմութիւն մը տեսաւ: Իր ընկերներն ընկն ինկէ զուրկ մը փաղեքածի են, բայց Կորտուն իմացաւ որ ուրիշ գիշակի պտղան պիտի ըլլան, ուստի վերադարձ փոսն առաւ, գլուխը բարձր փայլ դրաւ եւ արեւներն իր պահարանով փոսին ծոցէն զեղ ի գաղանաց կողմը շտկած սկսաւ մտադրութեամբ գննել: Նոյն ժամանակը բռնաց լոյսն աւելի եւս զօրանալով յայտնի տեսաւ որ սպաննուած անտանըն քովներն 6 մեծամեծ առիւծ 12—15 բորեան (լըշաւ) եւ 20էն աւելի շնորայլ (լաւա) էին: Առիւծներն հանգարտու

